

27. BÖLÜM

ADAPTASYON MODELİ

Tuğba YAZICI TOPÇU*

SISTER CALLISTA ROY
(1939-...)

İnsanı açık ve adaptif bir sistem olarak açıklayan Sister Callista Roy Adaptasyon Teorisi'ni hemşirelik eğitimi, uygulamaları, yönetimi ve araştırmalarına rehberlik etmesi amacıyla geliştirmiştir. Bakımın sonucuna odaklanan bir grandteori olan Roy Adaptasyon Modeli bireyin adaptasyon mekanizmalarını sınıflandırarak bu mekanizmaların çeşitli uyaranlara nasıl cevaplar verdiğinin üzerinde durmaktadır. Roy' a göre sağlıklı olma halini sürdürmek demek bireyin içinde bulunduğu duruma ve çevreye olan adaptasyonun ideal düzeyde olması demektir.

KURAMCININ ÖZGEÇMİŞİ

14 Ekim 1939' Los Angeles'da dünyaya gelen Sister Callista Roy hemşirelik hayatına çok erken yaşında başlamış ve 14 yaşında yardımcı hemşirelik görevine başlamıştır (1). Lisans eğitiminden önceki dönemde de yine hemşire yardımcısı olarak çalışmıştır (1). 1963'de Los Angeles'da hemşirelik lisans diplomasını almış ve 1963-66 yılları arasında St. Joseph Hastanesi'nde dahiliye, cerrahi, yoğun bakım ve çocuk kliniklerinde görev yapmıştır (1, 2). Mezuniyetinin hemen ardından California Üniversitesi'nde Dorothy E. Johnson ile birlikte yazdığı 1968'de

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi Farabi Hastanesi, Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi, tibiyzc@gmail.com

- RAM'nin kültürel varsayımları farklı kültürlerde kullanılabilmesini sağlamaktadır (1, 7, 8, 19, 20)..
- RAM geniş bir kavramsal çerçeveye sahiptir. Bu nedenle araştırmacılar birçok kavramı model içinde bulma ve bu kavramları kendi araştırmalarını özgü açıklayabilme olanağına sahiptirler (1, 7, 8, 19, 20).

Kuramın Zayıf Yönleri ve Sınırlılıkları

- Modelin gruplarda adaptasyonun anlaşılması ve geliştirilmesinde kullanımı açıklanmıştır ancak bu konuda sınırlı çalışma vardır. Bu nedenle RAM'nin gruplarda kullanımı yaygın değildir (1, 7, 8, 19, 20).
- Modelinde kullanılan felsefi ve teolojik terimler, varsayımların anlaşılmasını güçleştirmektedir (1, 7, 8, 19, 20).
- Özellikle fizyolojik biçim dışındaki adaptif yanıtlar kişilerarası farklılık gösterdiği için hemşirenin hastayı tanıma süreci uzamaktadır (1, 7, 8, 19, 20).
- Uygulamada kullanılabilmesi için içerdiği tüm kavramların, modelin açıkladığı şekliyle anlaşılması gerekmektedir (1, 7, 8, 19, 20).

SONUÇ

Sister Callista Roy'un geliştirmiş olduğu Adaptasyon Modeli (RAM), hemşirelik disiplininde ve bakım uygulamalarında yaygın olarak kullanılan modellerden birisidir. Model insanı "açık adaptif sistem" olarak tanımlar ve onun iç ve dış uyaranlara cevap vererek adaptasyonu sağladığını belirtir. Bu modelin amacı birey, aile ve toplumun uyum gereksinimlerini belirlemek ve uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktır.

KAYNAKLAR

1. Karadağ A, Çalışkan N, Baykara Z. *Hemşirelik Teorileri ve Modelleri*. Akademi Basın ve Yayın, İstanbul, 2017, p. 370 -437.
2. Baksi Şimşek A, Dicle A. Hemşirelik Modeli ve Bakım: Primer Beyin Tümörlü Hastaların Roy'un Uyum Modeli ile Değerlendirilmesi. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi (HEAD)*. 2016; 12(3): 224-232.
3. Karabacak BG, Alpar ŞE, Barış, N. Roy Adaptasyon Modeline Göre Bir Hemşirelik Bakım Planı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2015; 31(2): 130-141.
4. Vicdan A, Karabacak BG. Hemşirelik Modellerinden: Roy Adaptasyon Modeli. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2014; 5(4):255-259.
5. https://nurseslabs.com/sister-callista-roys-adaptation-model/#biography_of_callista_roy (Erişim Tarihi :24.03.2021)

6. <https://nursing-theory.org/nursing-theorists/Sister-Callista-Roy.php> (Erişim Tarihi :24.03.2021)
7. Roy C. Future of the Roy model: Challenge to redefine adaptation. *Nursing Science Quarterly*. 1997; 10(1): 42-48.
8. Roy SC. An explication of the philosophical assumptions of the Roy adaptation model. *Nursing Science Quarterly*. 1988; 1(1): 26-34.
9. Johnson DE. *The Behavioral System Model for Nursing*. ME Parker (Ed.), Nursing theories in practice. New York: National League for Nursing. 1990; 23-32.
10. Hammond . The legacy of Ludwig von Bertalanffy and its relevance for our time. *Systems research and behavioral science*, 2019; 36(3), 301-307.
11. Edwards J. Harry Helson's Adaptation-Level Theory, Happiness Treadmills, and Behavioral Economics. *Journal of the History of Economic Thought*. Cambridge University Press. 2018; p.40-41.
12. Selye H. The general adaptation syndrome and the diseases of adaptation. *The Journal of Clinical Endocrinology*. 1946; 6(2): 117-230.
13. Folkman S, & Lazarus R. Stress, appraisal, and coping (p. 460). New York: Springer Publishing Company.1984, p.460.
14. Alimohammadi N, Maleki B, Shahriari M, Chitsaz A. Effect of a care plan based on Roy adaptation model biological dimension on stroke patients' physiologic adaptation level. *Iranian journal of nursing and midwifery research*, 2015; 20(2): 275.
15. Whittemore R, Chase SK, Mandle CL, Roy C. Lifestyle change in type 2 diabetes: A process model. *Nursing Research*. 2002; 51(1): 18-25.
16. KimH, Kollak I. *Nursing Theories: Conceptual and Philosophical Foundations*.Springer Publishing Company.2006. (Erişim Tarihi: 25.03.2021)
17. Aksu H, Horta GD, Özsoy S. Kadının Postpartum Döneme Uyumunda Roy'un Adaptasyon Modelinin Kullanımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2017; 33(1): 180-90.
18. Roy C. Extending the Roy adaptation model to meet changing global needs. *Nursing Science Quarterly*. 2011; 24(4): 345-51.
19. Perrett, SE. Review of Roy adaptation model-based qualitative research. *Nursing Science Quarterly*. 2007; 20(4): 349-356.
20. Hanna DR, Roy C. Roy adaptation model and perspectives on the family. *Nursing Science Quarterly*. 2001; 14(1): 10-13.